

Մ աշտոցի Արձագանգ

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի ամսաթերթ
WWW.SOURPHAGOP.ORG (16-րդ տարի)

Այս թիւով.....

Մարտ բացատրական տօնացոյց Էջ 2-9
Քառասուն Մանկունք
Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչի Խոր
Վիրապ մուտքը
Փակեալ խորան
Միջինք
Աւագ Երկուշաբթի
Աւագ Երեքշաբթի
Աւագ Չորեքշաբթի
Աւագ Հինգշաբթի
Աւագ Ուրբաթ
Աւագ Շաբաթ

Յիսուսի յաղթական մուտքը
Երուսաղէմ Էջ 5
Տասը կոյսերուն առակը Էջ 6
Կիրակնօրեան եւ Մեծ Պահքը Էջ 10
Ինչպէ՞ս կը ճշդուի Զատկուայ տօնին
թուականը Էջ 11
Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը Էջ 12-15
Մեծ պահքը երբեակ իմաստով Էջ 16

Մարտ 2016 (ԻԳ տարի թիւ 7)

Յ... Յարութիւն

Խաչքարի Հեղինակ՝ Ժողովրդական Վարպետ,
Ռուբեն Նալբանդյան

Ամսուան Համարը

«Երբ ծով կը պահէք, տրտումներս մի՛ ըլլաք կեղծաւորներուն նման, որոնք իրենց երեսը կը կախեն, որպէսզի մարդոց ցոյց տան թէ ծով կը պահեն: Վստահ եղէք, միայն ատիկա է անոնց վարձատրութիւնը: Ընդհակառակը, երբ դուն ծով կը պահես, օժէ՛ գլուխդ եւ լուս երեսդ, որպէսզի մարդիկ չտեսնեն թէ ծով կը պահես, այլ՝ միայն Հայրը, որ անտեսանելի է. եւ Հայրդ, որ կը տեսնէ կատարածդ, քեզ պիտի վարձատրէ յայտնապէս»:

Մատթէոս 6.16-18

Մարտ ամսուան բացատրական տօնացոյց

ԴՂ. 2	ՄԻՋԻՆՔ
Շբթ. 5	Սուրբ Քառասուն Մանկունք
Կիր. 6	Մեծ Պահքի Ե. Կիրակի՝ ԴԱՏԱԻՈՐԻՆ
Շբթ. 12	Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ (Մուտն ի Վիրապ)
Կիր. 13	Մեծ Պահքի Ջ. Կիրակի՝ ԳԱԼՍԵԱՆ
Շբթ. 19	Յիշատակ՝ Ղազարոսի Յարութեան
Կիր. 20	ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ
ԲՂ. 21	Աւագ Երկուշաբթի՝ յիշատակ Արարչագործութեան
ԳՂ. 22	Աւագ Երեքշաբթի՝ յիշատակ Տասը Կուսանաց
ԴՂ. 23	Աւագ Չորեքշաբթի՝ յիշատակ Մատնութեան
ԵՂ. 24	Աւագ Հինգշաբթի՝ Վերջին Ընթրիք, Ոտնլուայ, Խաւարում
Ուր. 25	Աւագ Ուրբաթ՝ Կարգ Խաչելութեան եւ Թաղման
Շբթ. 26	Աւագ Շաբաթ՝ Ճրագալոյց Սուրբ Զատկի
Կիր. 27	Սուրբ Զատիկ՝ Յիշատակ Քրիստոսի Յարութեան
ԲՂ. 28	Յիշատակ Մեռելոց

Սվազի Ասեղնագործ

Սեբաստիոյ մէջ նահատակուած 40 զինուորներ (քառասուն մանկունք)

4-րդ դարու սկիզբը նահատակուած Քրիստոսի 40 վկաները Փոքր Հայքի տարբեր քաղաքներէն էին եւ Սեբաստիոյ (Սվազ) կայսերական գունդին զինուորական ծառայութեան մէջ էին: Երբ Լիկիանոս կայսեր հրամանով Կեսարիայի դուքս Լիւսիասը հարցաքննութիւն կը կազմակերպէ՝ բանակին մէջի քրիստոնէայ զինուորներ յայտնաբերելու նպատակով, անոնցմէ 40-ը, հաւատարիմ իրենց հաւատքին, անվեհեր պատասխաններով դատաւորներուն զայրոյթ կը պատճառեն

եւ կը բանտարկուին: Ձմեռնային ցուրտ գիշեր մը զիրենք կը նետեն Սեբաստիոյ մօտակայ լիճը: 40-էն միայն մէկը չի կրնար տանջանքներուն դիմանալ: Դուրս ելլելով սառած ջուրէն, ան կը փորձէ փրկութիւն գտնել լճափին կառուցուած տան մէջ, սակայն այդպէս կնքելով մահկանացուն, կը զրկուի թէ՛ երկրային և թէ՛ երկնային կեանքէն: Լուսադէմին միւս բոլոր նահատակները կ'երեւին լոյսէ պսակներով զարդարուած:

Պահապան զինուորներէն մէկը, տեսնելով այդ, կը լեցուի Քրիստոսի հաւատքով և նետուելով լիճը, պսակակից կը դառնայ անոնց: Աստուածային հրաշքով ձմեռնային սառնամանիքը դիմակալած վկաները առաւօտեան կը նահատակուին: Անոնց նշխարները կ'ամփոփուին Սեբաստիոյ մէջ, ուր հետագային կը կառուցուի «Քառասուն Մանկունք» 40 գմբեթանի տաճարը, որ կանգուն մնացեր է մինչեւ Լենկթիմուրի արշաւանքը:

40 մանկանց (զինուորներու) պատմութիւնը կը յորդորէ կեանքի բոլոր դժուարութիւններուն մէջ հաւատարիմ մտալ Քրիստոսի հաւատքին, յաղթահարել դիւրահաճ գայթակղութիւնները՝ երկնային պսակին արժանանալու համար: Այս տարի անոնց յիշատակը կը տօնենք Մարտ 5-ին:

Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչի Խոր Վիրապ մուտքը

Սուրբ Գրիգոր Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ առաջին պաշտօնական հայրապետը կը նկատուի որ Ոսկեդարու գրողներէն Ագաթանգեղոսի կողմէ նկարագրուած է իբր Քրիստոնէութիւնը հայ ժողովուրդին մօտ հաստատող եւ տարածող հիմնական դէմք: Անոր կրօնական աշխատանքը այնքան ազդեցիկ եւ որոշիչ եղած է որ ան նկատուած է հայ ժողովուրդի «Հայր եւ Լուսավորիչ»:

Հայաստանեայց եկեղեցին տարին քանի մը անգամ կը յիշատակէ Սուրբ Գրիգորի անունը, հիմնուելով անոր կեանքի յատկանշական հանգրուաններուն վրայ: Այսպէս՝ Խոր Վիրապ մտնելը, Խոր Վիրապէն ելլելը, եւ «Գիւտ նշխարացը»:

Վարի շարականի հեղինակը Յովհաննէս Երզնկացին է (Պլուզ) (1220/30-1293թթ.): Այս շարականը կ'երգուի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչին նուիրուած երեք տօներէն առաջինին՝ “Մուտն ի վիրապ”-ի ժամանակ: Այդ օրը Գալստեան Կիրակիին նախորդող Շաբաթ օրն է:

Կանոն՝ Սրբոյն Գրիգոր Լուսավորչին Մտնելոյն ի Վիրապն

Այսօր գուարճացեալ ցնծայ եկեղեցի. դրախտ աստուածատունկ ծաղկեալ. յորմէ տուաւ մեզ տունկն անմահութեան տէր Գրիգորիոս. եւ պտղո՞՞ս իւրով ելից գտիեզերս ամենայն:

Բարունակ ողկուզաբեր ճշմարիտ որթոյն. մշակեալ հայրական աստուածային աջոյն. յորմէ բղիւեաց բաժակն ուրախարար տրտմեցելոյ ազինս. որով արբեալ զմայլեցաք յուրախութիւն հոգեւոր:

Գարնանաբեր հնչու՞մս հարաւային հողմոյն. ճառագայթեալ հրով աստուածային Հոգւոյն. որով հալեցաւ սառն կռապաշտութեան հիւսիսաբնակ ազանց. եւ եղեն ծաղկեալք աստուածային գիտութեամբն:

Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչի Աջը

Փակեալ խորան

Մեծ պահքի շրջանին, եկեղեցիներէն ներս խորանները փակ կը մսան: Միակ բացառութիւնն է Ս. Գրիգոր Լուսավորչի «Մուտն ի Վիրապ» տօնի առիթով (այս տարի Մարտ 12-ին) մատուցուած պատարագը որ կը կատարուի բաց խորանով:

Միջինք

Մուրբ 40 մանկանց տոնին նախորդող Չորեքշաբթի օրը Միջինք է, որովհետև կը հանդիպի Մեծ Պահքի կեսին: Այս օրը երկարատև պահքի շրջանին կեսը նուաճած ըլլալու աւետուճ է ու խնդութեան առիթ կը նկատուի: Սեղանները կը սարքուին պահքի յատուկ ուտելիքներով:

Հին աւանդութիւն էր որ Միջինքի օրը տուներէն ներս պատրաստուէր բաղարջ կոչուած հաց մը որուն մէջ կը պահուէր մանր երկաթեայ դրամ մը: Երբ տեղի կ'ունենար ընտանեկան հաւաքոյթ, հացը մաս առ մաս կը բաժնուէր եւ բոլորին ուշադրութիւնը կը կեդրոնանար գտնելու համար տարուան այն բախտաւոր անձը որուն հացի բաժնին մէջէն պիտի ելլէր երկաթեայ դրամը:

Աւագ Երկուշաբթին նուիրուած է աշխարհի՝ երկնքի և երկրի արարչագործութեան: Առաւօտեան ժամերգութեան ընթացքին աւետարանական ընթերցումները կը յիշատակեն «Անիծուած թզենիին» պատմութիւնը, երբ Յիսուս, Բեթանիայէն Երուսաղէմ վերադարձին, անէծքով չորցուց անպտուղ թզենին՝ ըսելով. «Եւ աղօթած ատեն ինչ որ հաւատալով խնդրէք պիտի ստանաք» (Մատթ., 21.22): Յիսուս անիծելով տերևներով զարդարուած, բայց անպտուղ թզենին փարիսեցիներուն կ'ակնարկէր, ովքեր արտաքին բարեպաշտութեամբ զարդարուած էին, սակայն չունէին այդ բարեպաշտութեան հոգևոր պտուղը՝ բարի գործերը և ողորմածութիւնը:

Պտուղը այլաբանօրէն կը խորհրդանշէ մարդկային բարի գործերն ու առաքինութիւնները, որոնցմէ զուրկ մարդը կը պատժուի այս թզենիի օրինակով: Ինչպէս կ'ըսէ Ս. Յակոբոս առաքեալը՝ «Առանց գործերու հաւատքը անօգուտ է» (Յակոբոս, 2.20):

Աւագ Երկուշաբթի օրը չորցած թզենիի յիշատակն է: Քրիստոս Իր գործունէութեամբ բոլորին կը բուժէր և կեանք կը պարգեւէր, սակայն միայն մէկ անգամ ան Իր զօրութիւնը գործածեց չորցնելու համար թզենին ցոյց տալու համար, որ Իր խօսքը կենդանարար է, Ինքն ալ կը կենդանացնէ, բայց նաև կը դատէ: Քրիստոս չորցուց կանաչ թզենին և բուժեց չորցած ձեռքը: Քանի որ կը մօտենային Իր չարչարանքները, Քրիստոս թզենին չորցուց, որպէսզի առաքեալները չմտածէին, թէ Իր ուժերու թուլութեան պատճառով էր, որ չարչարանքներու մատնուեցաւ: Քրիստոս թզենին չորցուց նաև ցոյց տալու համար, որ Իր գալուստով այլևս պէտք չեն թզենիի տերևները, որոնցմով Ադամ կը ծածկէր իր մերկութիւնը, և որոնք կը ծառայէին իբրև ամօթի և խայտառակութեան ծածկոց: Այս օրուան մէջ Յիսուս նաեւ մաքրագործեց տաճարը:

Աւագ Երեքշաբթին ներքին ձեռով կապուած է նախորդ օրուան հետ. ան կ'ակնարկէ որ մեր առաքինի գործերու պտուղներով հոգեպէս պէտք է պատրաստ ըլլանք Քրիստոսի երկրորդ գալստեան, այլապէս կը չորնանք թզենիին պէս և երկնքի արքայութենէն դուրս կը մնանք հինգ յիմար կոյսերու նման: Օրուայ աւետարանական ընթերցուածը կը պատմէ «Տասը կոյսերու» առակը (Մատթ., 25.1-13): Այս առակը հինգ իմաստուն և հինգ յիմար կոյսերու պատմութեամբ կը պատգամէ պատրաստ ըլլալ Տիրոջ գալստեան:

Աւագ Երեքշաբթի, երեկոյեան ժամերգութեան ընթացքին եկեղեցւոյ ատեան կու գան տասը կոյսեր: Անոնցմէ հինգը, ձեռքերնին պահած ունենալով վառող մոմեր, կը խորհրդանշեն իմաստուն կոյսերը, իսկ միւս հինգը՝ մարած մոմերով՝ յիմար կոյսերը:

Յիսուսի յաղթական մուտքը Երուսաղեմ

(Ղուկաս 19.29-40)

Երբ Յիսուս Մօտեցաւ Բեթփագէի եւ Բեթանիայի, մօտիկը այն լերան որ Ձիթենեաց կը կոչուի, աշակերտներէն երկու հոգի դրկեց անոնց պատուիրելով.

- Գացէք սա դիմացի գիւղը: Հազիւ մտած՝ հոն կապուած աւանակ մը պիտի գտնէք, որուն վրայ ո՛չ ոք նստած է տակաւին: Քակեցէք զայն եւ բերէք: Եթէ ոեւէ մէկը հարցնէ թէ ինչո՞ւ կը քակէք, իրեն ըսէք՝ «Տէրը պէտք ունի անոր»:

Երկու աշակերտները գացին եւ ամէն ինչ գտան այնպէս ինչպէս Յիսուս ըսած էր իրենց: Աւանակը հոն էր: Եւ մինչ կը քակէին զայն, անոր տերերը ըսին իրենց.

- Ինչո՞ւ կը քակէք աւանակը:

Անոնք պատասխանեցին.

- Տէրը պէտք ունի անոր:

Եւ զայն բերին Յիսուսի: Ապա իրենց վերարկուները դրին աւանակին վրայ եւ Յիսուսը հեծցուցին անոր վրայ: Եւ մինչ կը յառաջանար, ժողովուրդը վերարկուները ճամբուն վրայ կը փռէր:

Երբ մօտեցաւ Երուսաղեմի, հոն ուր Ձիթենեաց լերան գառիվարը կը սկսէր, աշակերտները բոլորն ալ սկսան ուրախութեամբ եւ բարձրաձայն զԱստուած օրհնաբանել իրենց տեսած բոլոր հրաշագործութիւններուն համար, ըսելով.

«Օրհնեալ է թագաւորը որ կու գայ Տիրոջ անունով. խաղաղութի՛ւն երկինքի մէջ եւ փա՛ռք Բարձրեալին»:

Փարիսեցիներէն ոմանք ամբոխին մէջէն ըսին Յիսուսի.

- Վարդապէ՛տ, աշակերտներդ սաստէ որ լռեն:

Յիսուս պատասխանեց.

- Կ'ըսեմ ձեզի, որ եթէ ատոնք լռեն՝ քարերը պիտի աղաղակեն:

**«Մուտք Երուսաղեմ» Մանրանկար՝
Ջեթում Բ. թագաւորի ճաշոցէն 1286
Կիլիկիա**

Տասը կոյսերուն առակը

Զատիկը նախորդող Աւագ Երեքշաբթի օրը՝ Յիսուս իր աշակերտներուն պատմեց Տասը կոյսերու առակը, որ կը կարդանք Մատթեոս 25.1-13 ին մէջ:

Այն ատեն երկինքի թագաւորութիւնը պիտի նմանի հետեւեալին.-

Տասը կոյսեր կային, որոնք իրենց լապտերները առած՝

դիմաւորելու ելան փեսան: Անոնցմէ հինգը յիմար էին, իսկ միւս հինգը իմաստուն: Յիմարները առին իրենց լապտերները, բայց իրենց հետ պահեստի ձէթ չառին, մինչդեռ իմաստունները իրենց լապտերներուն հետ սրուակով ձէթ առին: Եւ երբ փեսան ուշացաւ գալու, բոլորն ալ թմրեցան ու քնացան:

Կէս գիշերին կանչ մը լսուեցաւ. «Ահա փեսան կու գայ, զայն դիմաւորելու ելէք»: Կոյսերը արթնցան եւ սկսան իրենց լապտերները կարգի դնել: Յիմար կոյսերը իմաստուններուն ըսին. «Ձեր ձէթէն քիչ մը մեզի տուէք, որովհետեւ մեր լապտերները ահա կը մարին»: Իմաստուն կոյսերը պատասխանեցին. «Ո՛չ, որովհետեւ կրնայ ըլլալ որ մեզի եւ ձեր չքաւէ. աւելի լաւ կ'ըլլայ որ երթաք խանութպաններուն եւ ձեր համար ձէթ գնէք»:

Երբ անոնք ձէթ գնելու գացին, փեսան եկաւ, եւ պատրաստ եղողները փեսային հետ հարսանիքի մտան, եւ դուռը գոցուեցաւ: Քիչ ետք եկան միւս կոյսերը եւ ըսին. «Տէ՛ր, Տէ՛ր, դուռը բա՛ց մեզի»: Փեսան պատասխանեց. «Իսկապէս որ չեմ ճանչնար ձեզ»:

Ապա Յիսուս եզրակացուց.

- Ուրե՛սն՝ արթո՛ւն մտացէք, որովհետեւ չէք գիտեր Մարդու Որդիին գալուն Ո՛չ օրը եւ ո՛չ ալ ժամը:

Աւագ Չորեքշաբթի օրը կը յիշատակուի Բեթանիոյ մէջ կնոջ կողմէ Յիսուս Քրիստոսի օծումը և Տիրոջ մատնութիւնը: Մեղաւոր կինը նարդոսի ազնիւ ու թանկարժէք իւղով կ'օծէ Յիսուսը: Այս մասին աւետարանիչները զիրար լրացնող տեղեկութիւններ կը հաղորդեն: Աշակերտները կը բարկանան, քանի որ այդ իւղը վաճառելով կարելի էր շատ աղքատներու ողորմութիւն տալ: Աշակերտներու այս տրտունջին Յիսուս կը պատասխանէ. Աղքատները միշտ ձեզի հետ ունիք եւ երբ որ ուզէք՝ կրնաք անոնց բարիք գործել, բայց զիս չունիք ձեզի հետ: Կնոջ կողմէ Յիսուսի օծումը կը կանխանշէ անոր թաղուիլը: Այս կինը ի նչ որ կրնար՝ ըրաւ. իմ մարմինս սկիզբէն օծեց թաղումիս որպէս նշան, կ'ըսէ Քրիստոս:

Աւագ Չորեքշաբթի օրուայ աւետարանական ընթերցումը կը յորդորէ չչարաշահել Աստուծոյ ունեցած սէրն ու վստահութիւնը և, յիշելով մարդկութեան համար անոր կրած չարչարանքներն ու մահը, չշեղիլ ճշմարիտ ճանապարհէն, երկրպագել ու փառաւորել զԱստուած:

Աւետարան, 1038 թ. Հրեշտակի յայտնութիւնը իւղաբեր կանանց

«Ինչո՞ւ ողջը մեռելներուն մէջ կը փնտռէք: Հոս չէ՛ ան. յարութի՛ւն առաւ:»

Ղուկաս 24.5-6

ԱԼԱԳ ՀԻՆԳՉԱՐՔԻ

Խորհրդաւոր ընթրիքի յիշատակի օրն է: Ալագ Հինգշաբթի առաւօտեան բոլոր եկեղեցիներուն մէջ կը մատուցուի Ս. Պատարագ՝ ի յիշատակ Խորհրդաւոր ընթրիքի ժամանակ Քրիստոսի կողմէ Ս. Հաղորդութեան խորհուրդի հաստատման:

Վերջին ընթրիքէն ետք Յիսուս ջուրը լեցուց կոնքի մէջ, ծունկի եկաւ իր աշակերտներուն առջև և խոնարհաբար լուաց անոնց ոտքերը՝ հեգութեան և խոնարհութեան իբր օրինակ ծառայելով:

Այս օրը եկեղեցիներու մէջ կատարուող ոսնկուայի արարողութենէն ետք հաւատացեալներուն կը բաժնուի օրինուած իւղ, գոր հաւատացեալները կը գործածեն հիմնականին մէջ հիւանդութիւններու պարագային կամ կը խառնեն տան մէջ ունեցած իւղին:

Ալագ Հինգշաբթի օրը կը յիշատակուի Քրիստոսի կողմէ Սուրբ Հաղորդութեան խորհուրդի հաստատումը: Քրիստոս վերջին ընթրիքի ընթացքին հացն ու գինին ճաշակելու տուաւ իր աշակերտներուն՝ ըսելով որ հացը Իր մարմինն է, իսկ գինին՝ Իր արիւնը, որ կը հեղու մարդոց մեղքերու քաւութեան համար: Մերժելի և անընդունելի են աղանդաւորական այն բոլոր տեսակետները, որոնց համաձայն հացն ու գինին պարզապէս Քրիստոսի մարմնի արեան խորհրդանիշ են: Այսպիսի պնդումները կը հակասեն Քրիստոսի բառերուն: Ան հաղորդութեան համար երբեք չօգտագործեց խորհրդանիշ բառը: Քրիստոս նաև մէկ այլ տեղ ըսաւ, որ ով որ Իր մարմինն ու արիւնը

չճաշակէ, երբեք յաւիտենական կեանք պիտի չունենայ:

Ալագ Հինգշաբթի երեկոյեան կը կատարուի ոսնկուայի արարողութիւնը: Խորանի վրայ բարձրաստիճան հոգևորականը, զոգնոց կը կապէ եւ կը լուայ ու իւղով կ'օծէ 12 հոգիի ոտքերը: Այս ան կ'ընէ Քրիստոսի արարքի նմանողութեամբ, երբ Քրիստոս լուաց իր 12 աշակերտներու ոտքերը՝ խոնարհութեան նշան ցոյց տալով ու ըսաւ թէ՛ *«Ես ձեզի օրինակ մը տուի, որպէսզի դուք ալ իրարու ընէք այն ինչ որ ես ձեզի ըրի»*: Յովհաննէս 13.15

ԱԼԱԳ ՇԱՐՔԻ

օրը կը յիշատակուի Դժոխքի աներումը եւ տեղի կ'ունենայ ճրագալոյցի պատարագը: Այդ երեկոյ, եկեղեցւոյ վառած մումերէն կը վառուին բազմաթիւ մումեր եւ ճրագներ եւ հաւատացեալները այդ մումին լոյսը կը բերեն իրենց տունները իբրեւ խորհրդանիշ Յիսուսի յարութեան ուրախ անտիսին: Այդ երեկոյ վերջ կը գտնէ նաեւ Մեծ Պահքը:

Աւագ Ուրբաթ Մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի չարչարանքներու եւ խաչելութեան յիշատակի օրն է: Քանի որ, ըստ եկեղեցական օրենքի, երեկոյեան ժամերգութենէն ետք օրը կը փոխուի, ապա չարչարանքներուն նուիրուած արարողութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի երեկոյեան: Արարողութեան ընթացքին կ'ընթերցուին համապատասխան Աւետարաններ, իսկ խորանի վրայ վառող 12 մոմերը կը խորհրդանշեն առաքեալները: Երբ ընթերցուի առաքեալներու՝ Քրիստոսին լքելու մասին հատուածները, վառող մոմերը հերթով կը մարեն: Յուդային խորհրդանշող մոմը սև գոյն կ'ըլլայ: Աւագ Ուրբաթ օրը ծաղիկներէ եւ մշտադալար ծառերու ճիւղերէ կը պատրաստուի Քրիստոսի խորհրդանշական գերեզմանը և երեկոյեան ժամերգութիւնէն ետք, հոգևորականները, հաւաքուելով գերեզմանի մօտ, կ'երգեն «Խաչի Քո Քրիստոս» օրհներգը, այնուհետև բոլորը կը համբուրեն գերեզմանին վրայ դրուած խաչն ու Աւետարանը:

Մարդիկ սովորաբար կը վախնան մահէն, սակայն Քրիստոսի մահով և յարութեամբ արդէն մահը մեզի համար սարսափելի չէ, որովհետև մենք գիտենք յարութեան մասին: Այդ իսկ պատճառով ծաղկահիւս այս գերեզմանը ոչ թէ մահ, այլ կեանք, յաւիտենութիւն ու երանութիւն կ'աւետէ:

Խաւարման արարողութեան ժամանակ խորանին վրայ կը վառին տասներկու հաւասարաչափ մոմեր և մէկ հատ մեծ՝ անոնց միջև: «Խաւարման» ընթացքին՝ աւետարաններէն կը կարդացուին եօթ հատուածներ, որոնք կը բովանդակեն 1. Յիսուսի՝ Գեթսեմանիի պարտեզին մէջ աղօթելը, 2. Յուդայի մատնելը, 3. Յիսուսի՝ ամբոխի ձեռքը յանձնուիլը, 4. Աննայի և Կայիափայի առաջ տարուիլը, 5. ապտակուիլը, 6. անարգուիլն ու 7. Պետրոսի երեք անգամ Յիսուսը ուրանալն ու զղջալը: Աւետարանական ընթերցումները կ'ընդմիջուին սաղմոսներու ընթերցանութեամբ և Ս. Ներսէս Շնորհալիի հեղինակած շարականներով: Ամէն աւետարանական ընթերցումէ ետք, կը մարեն տասներկու մոմերէն երկուքը՝ իւրաքանչիւր կողմէն մեկական, վերջաւորութեան կը մնայ միայն մէջտեղի մեծ մոմը: Եւս մէկ շարականէն ետք կը մարեն եկեղեցոյ բոլոր լոյսերը, և կ'երգուի «Փառք ի բարձունս»-ը, զոր առջջին անգամ ըսեր են հովիւները. «Բարձունքներուն մէջ Աստուծոյ փառք, խաղաղութիւն երկրի վրայ եւ մարդոց միջեւ հաճութիւն» (Ղուկ. 2.14): Այս երգի վերջին խօսքերէն «Ծագեալ»-ի ժամանակ դարձեալ կը վառին լոյսերը: Մոմերը մարելը կը խորհրդանշէ աշակերտներու ձգելն ու փախչիլը, իսկ մէջտեղի մոմը կը խորհրդանշէ Քրիստոսը, որ մնացեր է միայնակ:

Ուրբաթ օրը տեղի կ'ունենայ կարգ Խաչելութեան, իսկ երեկոյեան ժամերգութենէն յետոյ նախատօնակի արարողութեան ընթացքին կը կատարուի Թաղման կարգը, երբ Յիսուս Քրիստոսի խորհրդանշական գերեզմանը՝ պատրաստուած ծաղիկներէ և ծառի ճիւղերէ կը պտտի եկեղեցոյ շուրջ ի տես հաւատաւոր ժողովուրդին:

Կիրակնօրեան եւ Մեծ Պահքը

Փետրուար 7-ին Կիրակնօրեայ Դպրոցը սօսնց Վարդանանք եւ Բուն բարեկենդան, եւ աշակերտները ծպտուեցան հայկական տարագներով:

Այս տարուան Մեծ Պահքի մեր առաջարկած աշակերտական ծումապահութիւնը հետեւեալն է:

Փետրուար 8-13	Chips
Փետրուար 14-20	Հեռատեսիլ, համակարգիչ, պաստառով այլ խաղեր
Փետրուար 21-27	Տուրմ (Շոքոլա)
Փետրուար 28-Մարտ 5	Կազային խմիչքներ
Մարտ 6-12	Շաքար
Մարտ 13-19	Ծամոն
Մարտ 20-26	Հաւկիթ

Այս տարուան պահքի ընթացքին սորվելիքները հետեւեալներն են.

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ եւ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ Ա. Բ. սորվիլ խաչակնքել, Տէրունական Աղօթքը եւ «Հաւատով խոստովանիմ»էն 3 համարներ:

ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ Գ. Դ. Ե. եւ Զ. Գոց սորվիլ «Հաւատով խոստովանիմ»ի առաջին 18 համարները:

ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ Գոց սորվիլ Ա. Կորնթացիս 13-րդ գլուխը, Նոր Կտակարանի Գիրքերու շարքը, եւ «Հաւատով խոստովանիմ»ը:

Այս Մեծ Պահքի ընթացքին յիշենք նաեւ կարօտեալները եւ մեր ունեցածէն անոնց ալ բաժին հանենք:

Եզակի գիրեր
Հայերէն գիրերով Sudoku

ը	ե	զ	զ	է	դ	թ	բ	ա
զ	դ	բ	ա	թ	զ	ը	է	ե
է	թ	ա	ե	բ	ը	զ	դ	զ
դ	բ	ը	զ	ե	թ	ա	զ	է
զ	ա	թ	է	դ	զ	ե	ը	բ
ե	է	զ	ը	ա	բ	դ	զ	թ
բ	զ	դ	թ	զ	ե	է	ա	ը
թ	ը	է	բ	զ	ա	զ	ե	դ
ա	զ	ե	դ	ը	է	բ	թ	ե

է			ա			դ		զ
		դ	է	զ			ա	է
	բ	ը	զ					
զ					զ	թ	է	
	ը		դ		թ		է	
	է	զ	ը					բ
					է	զ	թ	
դ	զ			բ	ա	ը		
է		թ			դ			ա

Նախորդ «Եզակի գիրեր»ուն լուծումը

Ամբողջացուր քառակուսիները, գործածելով ա, բ, գ, դ, է, զ, ը, թ գիրերը պայմանաւոր միայն մէկ անգամ գործածես իւրաքանչիւր գիր, իւրաքանչիւր

- . հորիզոնական գիծի վրայ
- . ուղղահայեաց գիծի վրայ եւ
- . իննեակ քառակուսիի մէջ:

Ինչպե՞ս կը ճշդուի Չատկուայ տօնին թուականը

Զատիկը , կամ Սուրբ Յարութեան տօնը, շարժական տօն մըն է, որովհետեւ ամէն տարի անոր թուականը կը փոխուի: Ահա կը ներկայացնենք բացատրական մը, թէ ինչպե՞ս կը ճշդուի անոր թուականը:

Զատիկը կը տօնուէր Հրէական Բաղարջակերաց կամ Պասեքի տօնին հետ: Այս տօնը յիշատակում էր Հրեաներու Եգիպտոսէն ելքի եւ գերութենէ ազատագրումը ըլլալու կրօնա-ազգային դէպքին: Սակայն Ս. Յարութիւնը տօնելու օրը կը մասը վէճի նիւթ: 325 թուականին, Նիկիոյ տիեզերական ժողովին ընթացքին, որոշում առնուեցաւ Ս. Յարութիւնը տօնել Բաղարջակերաց տօնին յաջորդող Կիրակի օրը: Եւ որովհետեւ Բաղարջակերաց տօնը ինքնին շարժական տօն է ու կապում կը մասը գարնանամուտի առաջին լիալուսնին, Զատիկը ինքն ալ կը մասը շարժական տօն:

Այսպէս ուրեմ, ամէն տարի, Մարտ 21-էն վերջ, երբ լուսինը իր լրումին կը հասնի, անմիջապէս այդ լրումը յաջորդող Կիրակին կը նկատուի Ս. Յարութեան Կիրակի: Եւ, որովհետեւ լուսնային շրջանները կանխապէս հաշուելի են, Ս. Յարութեան տօնին թուականն ալ կանխապէս հաշուելի է: Ահա, թուաբանութիւնը սիրող անձերուն համար հաշուական բանաձեւ մը, որուն միջոցաւ կարելի է կռահել գալիք տարիներուն Ս. Զատկուան թուականը: Ս. Յարութեան տօնը կրնայ հանդիպիլ Մարտ 22-էն Ապրիլ 25 ներառեալ:

Computing the Date of Easter

The rule is that Easter is the first Sunday after the first ecclesiastical full moon that occurs on or after March 21. The lunar cycles used by the ecclesiastical system are simple to program. The following algorithm will compute the date of Easter in the Gregorian Calendar system. Please note the following: this is an integer calculation. All variables are integers and all remainders from division are dropped. The algorithm uses the year, *y*, to give the month, *m*, and day, *d*, of Easter. The symbol * means multiply.

```

c = y / 100
n = y - 19 * ( y / 19 )
k = ( c - 17 ) / 25
i = c - c / 4 - ( c - k ) / 3 + 19 * n + 15
i = i - 30 * ( i / 30 )
i = i - ( i / 28 ) * ( 1 - ( i / 28 ) * ( 29 / ( i + 1 ) ) * ( ( 21 - n ) / 11 ) )
j = y + y / 4 + i + 2 - c + c / 4
j = j - 7 * ( j / 7 )
l = i - j
m = 3 + ( l + 40 ) / 44
d = l + 28 - 31 * ( m / 4 )

```

For example, using the year 2013,

```

y=2013,
c=2010/100=20,
n=2013 - 19 x (2010/19) = 18,
k= 0
i = 366, i=6, i=6
j=2509, j=3
l=3

```

etc. resulting in Easter on March 31, 2013. The algorithm is due to J.-M. Oudin (1940) . The following are dates of Easter from 2014 to 2016:

2014 April 20,

2015 April 5,

2016 March 27

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը Մանկապարտեզի անկիւն

Յիսուսի յաղթական մուտքը Երուսաղէմ:

Այս տարի Ծաղկազարդը Մարտ --ին է:

Ամբողջացո՛ւ ւր ըստ Յովհաննէսի Աւետարանին 12.12.15

աւանակին, թագաւորդ, Սուրբ, էշ, թագաւորը, Ովսաննա՛,
արմաւենիի, Յիսուս, Զատկի, բազմութիւն

Յաջորդ օրը, ժողովուրդի մեծ ----- մը, որ ----- տօնին
առիթով Երուսաղէմ եկած էր, երբ լսեց թէ ----- Երուսաղէմ
կու գայ, ----- ճիւղեր առաւ եւ Յիսուսը դիմաւորելու ելաւ,
բարձրաձայն աղաղակելով. «-----, օրհնեա լ ըլլայ ան՝ որ կու
գայ Տիրոջ անունով, Իսրայէլի -----»:

Յիսուս -- մը գտնելով՝ նստաւ անոր վրայ, ինչպէս որ -----
գիրքերուն մէջ գրուած է.-

«Մի՛ վախնար, ո՛վ Երուսաղէմ, Սիոնի՛ աղջիկ. ահա
----- քեզի կու գայ իշու մը ----- վրայ նստած:

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը Նախակրթարան Ա., Բ. և Գ. դասարաններում անկիւն

1.- Որո՞ւ տօնը այս տարի կը տօնենք
Մարտ 5-ին:

- ա. Ս. Ղեւոնդեանց քահանաներուն
- բ. Ս. Աբգար թագաւորին
- գ. Ս. Վահան Գողթնացիին
- դ. Սուրբ Քառասուն Մանուկներուն

2.- Այս տարի ե՞րբ կը տօնենք
Դատաւորի Կիրակին:

- ա. Մարտ 6
- բ. Փետրուար 26
- գ. Մարտ 1
- դ. Մարտ 16

3.- Այս տարի ե՞րբ է Միջինքը:

- ա. Մարտ 2
- բ. Մարտ 11
- գ. Փետրուար 16
- դ. Փետրուար 19

4.- Այս տարի ե՞րբ է Ծաղկազարդը:

- ա. Ապրիլ 1
- բ. Մարտ 20
- գ. Ապրիլ 13
- դ. Մարտ 29

5.- Ե՞րբ Խաչելութեան եւ Թաղման
կարգը կ'ըլլայ:

- ա. Աւագ Երեքշաբթի
- բ. Աւագ Ուրբաթ
- գ. Աւագ Հինգշաբթի
- դ. Աւագ Չորեքշաբթի

6.- Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ ո՞ր
մասց 13 տարիներ:

- ա. Խոր Վիրապ
- բ. Տաթևի Վանք
- գ. Տրդատ թագաւորի պալատին մէջ
- դ. Սանահին

7.- Ոտնլուան շաբթուայ ո՞ր օրը
տեղի ունեցաւ.

- ա. Երկուշաբթի
- բ. Երեքշաբթի
- գ. Չորեքշաբթի
- դ. Հինգշաբթի:

8.- Մեծ Պահքի ընթացքին ի՞նչ
վիճակի մէջ կը մնայ Սուրբ Խորանին
վարագոյրը:

- ա. Բաց
- բ. Գոց

9.- Կիրակի օրը Յիսուսի յարութենէն
առաջ ի՞նչ կը կոչուէր.

- ա. Մէկշաբթի
- բ. Շաբաթ
- գ. Կիրակի
- դ. Արեւի օր:

10.- Միջինքը շաբթուան ո՞ր օրը
կ'ըլլայ:

- ա. Երկուշաբթի
- բ. Երեքշաբթի
- գ. Չորեքշաբթի
- դ. Հինգշաբթի

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը Նախակրթարան Դ., Ե. եւ 2. դասարաններու անկիւն

1.- Որո՞ւ տօնը այս տարի կը տօնենք
Մարտ 12-ին:

ա. Ս. Ղեւոնդեանց քահանաներուն

բ. Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ մուտն ի
Վիրապ

գ. Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ ելն ի
Վիրապ

դ. Սուրբ Թեոդորոս Զօրավարին

գ. Գալստեան

դ. Անառակին

6.- Քառասուն Մանուկները ո՞ր
շրջանի տարբեր քաղաքներէն էին:

Փոքր ----

2.- Ծաղկազարդին նախորդող
Շաբաթ օրը որո՞ւ յիշատակը կը
տօնենք:

ա. Ղազարոսի Յարութեան

բ. Յիսուսի Յարութեան

գ. Յիսուսի Երուսաղէմ մուտքին

դ. Լերան քարոզին

7.- Յիսուս ո՞ր օրը պատմեց տաաը
կոյսերուն առակը.

ա. Աւագ Երկուշաբթի

բ. Աւագ Երեքշաբթի

գ. Աւագ Չորեքշաբթի

դ. Աւագ Հինգշաբթի:

3.- Այս տարի Մարտ 5-ին ո՞ր
սուրբերուն տօնը կը տօնենք:

ա. Ս. Գրիգոր Տաթեւացի

բ. Ս. Յովհաննէս Երուսաղէմցի

գ. Ս. Յովհաննէս Որոտնեցի

դ. Սուրբ Քառասուն Մանկանց

8.- Յիսուս ո՞ր օրը աղօթեց
Գեթսեմանիի պարտեզին մէջ.

ա. Աւագ Երկուշաբթի

բ. Աւագ Երեքշաբթի

գ. Աւագ Չորեքշաբթի

դ. Աւագ Հինգշաբթի:

4.- Միջինքը ո՞ր երկու Կիրակիներու
մէջի Չորեքշաբթի օրուան կը
հանդիպի:

ա. Անառակին եւ Տնտեսին

բ. Տնտեսին եւ Դատաւորին

գ. Դատաւորին եւ Գալստեան

դ. Տնտեսին եւ Գալստեան

9.- Յիսուս ո՞ր օրը մաքրագործեց
Տաճարը.

ա. Աւագ Երկուշաբթի

բ. Աւագ Երեքշաբթի

գ. Աւագ Չորեքշաբթի

դ. Աւագ Հինգշաբթի:

5.- Հետեւեալներէն որո՞ւն մասին կը
կարդանք Ղուկաս 18.1-8-ի մէջ:

ա. Դատաւորին

բ. Տնտեսին

10.- Երբ ըսենք «մուտն ի Վիրապ»
կամ «ելն ի Վիրապ», ո՞ր սուրբին
մասին կը խօսինք:

Ս. Գ-----Ն

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը Երկրորդականի անկիւն

1.- Յիսուս ո՞ր օրը պատմեց տասը կոյսերուն առակը.

- ա. Աւագ Երկուշաբթի
- բ. Աւագ Երեքշաբթի
- գ. Աւագ Չորեքշաբթի
- դ. Աւագ Հինգշաբթի:

2.- Յիսուս ո՞ր օրը աղօթեց Գեթսեմանիի պարտեզին մէջ.

- ա. Աւագ Երկուշաբթի
- բ. Աւագ Երեքշաբթի
- գ. Աւագ Չորեքշաբթի
- դ. Աւագ Հինգշաբթի:

3.- Գրէ՛ Պահքի 7-ը Կիրակիները ճիշդ շարքով:

- ա. Բուն Բարեկենդան
- բ.
- գ.
- դ.
- ե.
- զ.
- է.

4.- Վարդանանցէն քանի՞ օրեր ետք Բուն Բարեկենդան է:

- ա. 3
- բ. 10
- գ. 7
- դ. 17

5.- Հետեւեալներէն ո՞ր մէկը Յիսուսի պատմած առակներուն մաս չի կազմեր:

- ա. Դատաւորին
- բ. Տնտեսին
- գ. Գալստեան

դ. Անառակին

6.- Սեբաստիոյ մէջ կառուցուած էր քառասուն գմբեթանի տաճար մը: Այս տաճարը մինչեւ ե՞րբ կանգուն մնացած էր:

Լ-----քը

7.- Ե՞րբ կը յիշատակենք Վերջին Ընթրիքը, Ոտնկուան եւ Խաւարումը.

- ա. Աւագ Երկուշաբթի
- բ. Աւագ Երեքշաբթի
- գ. Աւագ Չորեքշաբթի
- դ. Աւագ Հինգշաբթի:

8.- Ե՞րբ կը յիշատակենք Յիսուսի Մատնութիւնը.

- ա. Աւագ Երկուշաբթի
- բ. Աւագ Երեքշաբթի
- գ. Աւագ Չորեքշաբթի
- դ. Աւագ Հինգշաբթի:

9.- Այս տարի Մարտ 28-ը որո՞նց յիշատակն է:

Մ-----

10.- 2017-ին Զատիկը ո՞ր օրուան կը հանդիպի:

Ապրիլ --

Մեծ պահքը երբեակ իմաստով*

Մեծ պահքի քառասնօրեայ շրջանը եկեղեցւոյ հաւատացեալներուն համար հոգեկան վերանորոգութեան սքանչելի առիթ մըն է: Երբ անիկա գիտակցօրէն ապրուի հոգեկան ազնուացման, առհասարակ մարդ անհատի երջանկութեան ամենէն ազդու եւ բարերար միջոցը կը դառնայ: Մեծ պահքը գիտակցօրէն ապրիլ կը նշանակէ.-

1. Աղօթքը դարձնել մեր կեանքի կեդրոնական առանցքը

Առաջին հերթին, աղօթել առանձնապէս տունին կամ ռեւէ այլ հանդարտ միջավայրի մէջ, ուր ինքնամփոփումի, առանձին ըլլալու, ինք իր խղճին հետ խօսակից դառնալու կարելիութիւնը կայ: Կ'անդրադառնա՞նք թէ մարդ առօրեայ կեանքին մէջ որքան գրաւուած է ուրիշներով...: Բայց անհրաժեշտ է որ երբեմն ինք իր անձին հետ առանձին ըլլայ, եւ Աստուծոյ ամենատես աչքին ներքեւ, դիտէ ու քննէ ինքզինք...:

Խոկումի, ինքնանդրադարձումի, առանձնութեան, աղօթքի պահերուն, երբ ոչ ոք մեզի կը նայի, ռեւէ մէկու հետ կապ չունինք, երբ մեր աչքերը մեր անձերուն վրայ կը սեւեռենք, այն ատեն կը յաջողինք սրտբացօրէն, ճշմարտօրէն եւ ջինջ յստակութեամբ մենք զմեզ տեսնել, ճանչնալ եւ սրբագրել կամ վերանորոգել...:

2. Պահք բռնել

Աղօթելու հետ առնութիւն եւ բացի աղօթելէ անհրաժեշտ է պահք բռնել, ինչպէս ժողովրդական արտայայտութեամբ կ'ըսուի: Ի՞նչ կը նշանակէ պահք բռնել...:

Կրօնական ճշգրիտ եւ խորունկ իմաստով պահքը այնպիսի արարք մըն է որ մարդը կ'առաջնորդէ ինքզինք կամաւորապէս զրկելու որոշ զգայարանական, նիւթական հաճոյքներէ եւ ճոխութիւններէ: Առիթ կու տայ անոր մտածելու հոգեկան, բարոյական կեանքի մշակման մասին...:

Յիսուսի կեանքի պատկերին մէջ մենք կը տեսնենք որ Ան քառասուն (40) օր անապատի մէջ առանձնացաւ, ինքզինք կերակուրներէ զրկեց, հոգեպէս զօրանալու համար: Աւետարանին մէջ մենք կը կարդանք թէ Ան պատուիրեց Իր հետեւորդներուն եւ ըսաւ որ պէտք է պահք բռնէք բայց ոչ «ի ցոյց մարդկանց», այլ ներքին ինքնամփոփումով, որպէսզի պահքը արժէք ստանայ եւ ծառայէ անձին վերանորոգութեան...:

3. Բարիք Գործել

Մեծ պահքը շրջանը գիտակցօրէն ապրիլ կամ գործնապէս իմաստաւորել կը նշանակէ ոչ միայն ներանձնական աղօթք ընել կամ պահք բռնել, այլ նաեւ որոշ գործեր կատարել, դրական արարքներ գործել, որոնց նպատակն ու արդիւնքը բարիք ըլլան, եւ ոչ թէ միայն անհատին, այլ իր նմանին, ուրիշին երջանկութեան ծառայեն:

Հետեւաբար, Մեծ Պահքը քառասնօրեայ շրջանը քրիստոնէաբար եւ հայօրէն ապրելու համար ունինք երեք գլխաւոր պարտաւորութիւններ.

- 1.- Աղօթել՝ առանձնապէս եւ հաւաքաբար
- 2.- Պահք բռնել ինքնազրկումի սկզբունքով
- 3.- Բարիք գործել՝ ծառայութիւններ մատուցանելով:

***հատուածներ՝ «Պարզ խօսքեր՝ պարզ հոգիներու համար» Գարեգին Ա. Ամենայն Յայոց կաթողիկոս**